

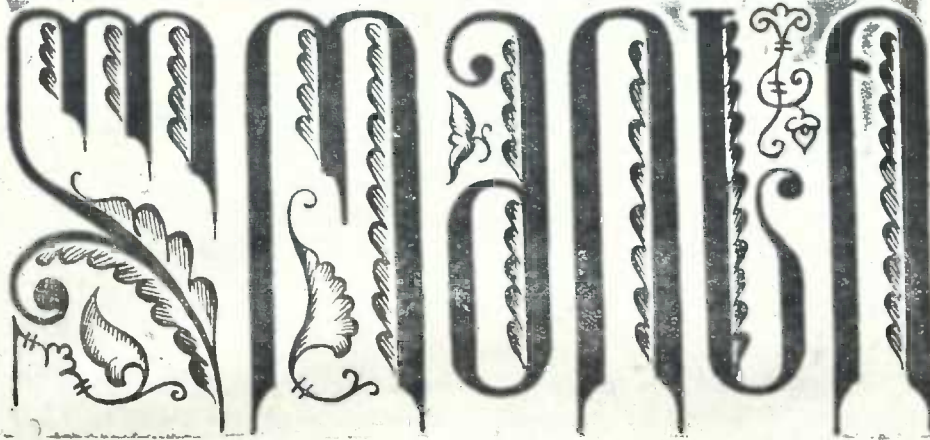
საქართველო
 მწიგნობართა-საეკლესიო
 ყოველსავე-საღვთისმეტყველო-
 სახელოვნო-საღვთისმეტყველო-
 რაობის-სახელოვნო.

ნ^ა 5

1922წ.

ტფილისი:

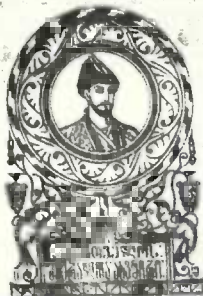

რამდენჯერმეათ ცაგლბრ
 ლევან ასათიანი
 ჟონსტანტინე გამსახურდია
 ბიგვრიდ გუშაბე

საუკუნის მზეს
 სურუნადა
 ალიგიური დანტე
 რთდენის ვათედრალუმი

სქელვინების მაციაბე

ვასილ მატრთვი ხაზართა სასაბლ (რთმანი)

რეზინდრანთი ტაძარი

საუკუნის მზეს.

უკანასკნელი მზე საუკუნისა დასავლეთის სისხლწითელ ღრუბლებში ინთქება.

შიშველი ვნება ხალხებისა ცეკვავს შემოიღო მახვილთა წკრიალში

შურისძიების ველურ ყიყინით ანთებული.

ნაციის მშვიერი სხეული უაღრესი გონების დაბნელების ჟამს დაიღუპება.

ამ უნიათო მეჯლისს დაფუშავს სხივი ზეცისა და გააპობს გაუმაძლარ გულებს.

პურპურის ანთება ცისა, შენი ცისკარი ნუ გგონია ჰოჲ ერო ჩემო.

ეს ანარეკლია სამსხვერპლო კოცონის, რომელმაც უნდა დაჰვერფლოს უძღვები სხეულება ან-
გარებისა. უნდა დაიწვას ხალხების უსაფუძვლო თავმოყვარეობა.

ცისკარი შენი აღმოსავლეთის მდუმარე სიბნელეს გადაღმა იცდის ინდოეთო ჩემო.

ცისკარი იგი იცდდის მდუმარე და ჰირთამთმენი.

თვალახილე ჰინდუსტანო ჩემო.

განამზადე ზვარაკი შენი წმინდა მზისამოსელისათვის.

დეე შენი ხმა იყოს ხმა პირველი და ერთად ერთი, ხმა მზის მისალმებისა, რომელიც იმღერებს:

„მოვედ მშვიდობაჲ კაცთა შორის, შენ ადამიანთა მოდგმის დიდი ტკივილების ასულო ნაზო.

მოვედ საუნჯითა შენის კრძალულ ბედნიერებით.

მოვედ მახვილით თავგამოდებისა.

მოვედ სინატიფის გვირგვინით შუბლდაშვენებული.

ჰოჲ ძმანო ჩემნო, ნუ გეკრძალებათ ამპარტავენობის და სიძლიერის თვალისა გაყრა.

თქვენი კრძალვამოსილების სისადავის თეთრ სამოსელში.

გვირგვინი თქვენი დე იყოს კრძალვა, თავისუფლება თქვენი—თავისუფლება თქვენი უკედავი
სულისა.

თქვენი ტიტველი სიგლახაკის პიედესტალზე ყოველ დღე აღმართვიდეთ უფლისა ჩვენის
ახალსა ტახტს.

და იცოდეთ ყველამ: უძლიერესი არ არის უმაღლესი ამ ქვეყნად და ამპარტავენობა წარმა-
ვლობის ფუყე ნიადაგზე იმაგრებს თავს მულდამჟამს.

ლევან ასათიანი

სერენადა

თქვენ უსათუოდ გახსოვთ

ღამე ტირილი ქარის

ფიქრებს სევდებში აქსოვთ

ძნელია ზიდვა ჯვარის.

ჩემს ცხოვრებაში მარად

ვერძნობდი სინაზე მაკლდა.

ეხლა მწუხარე ზარად

ისმის სახელი: მაგდა.

მიდის ზამთარი ნელი

იღვრება სევდა მთვარის,

ვით ბაიათი ძველი—

დამწვარი გლოვა თარის.

მგონი დამტოვა ყველამ

თუმცა სულ ერთი არი.

ხმა სერენადის მწველი

დამყვება ზამთრის ქარით.

ალიგიერი დანტე.

ესხაი

Eccovi l'uom eh'è stato all Inferno

არაჩვეულებრივის მღელვარებით მიხდება დღეს დანტეზე ლაპარაკი.

საქირთა დიდი ენტუზიაზმი, რომ ერთ საათში ილაპარაკოთ იმის მაგივრად, ვინც ცამეტი მუნჯი საუკუნის მაგივრად მეტყველობდა ექვსი საუკუნის განმავლობაში. გასული წლის სექტემბრის 13-ს მთელმა კულტურულმა ევროპამ იდღესაწაულა ამ ექვსასი წლის შესრულება.

ჩვენ სულ რამოდენიმე თვით დაგვაგვიანდა.

საერთოდ თვეებით დაგვიანება არაფერია, თუ ჩვენ წლებით და ეონებით არ ჩამოვრჩებით კულტურულ ევროპას.

ასეთი იუმბლჰარული საღამო, ევროპიელ მწერლის ხსოვნისადმი მიძღვნილი, საქართველოში პირველია. ამ საღამოს პირველად ვლდესასწაულობთ, ჩვენ, ქართველები დასავლეთის კულტურის მაღალი გენიის წარმომადგენლის ხსოვნას.

ეს პირველი დღესასწაულიც რომ დანტეს ერგო, შემთხვევითი მოვლენა არ არის.

დანტე შექსპირზე და გოეთეზე ახლო დგას რუსთაველის და ქართველი ერის გენიასთან, თავისი დიდი ენტუზიაზმით და დიდი ტემპერამენტით.

ამ მხრით საგანგებო მონოგრაფიას მოითხოვს ბეატრიჩეკულტი ნესტანის კულტთან შედარებული.

ალიგიერი დანტე—ცამეტი მუნჯი საუკუნის მაგივრად მეტყველი ოქროპირი, ადამიანობას სულ რამოდენიმე ანალოგიური სახელი მოეძევა.

ჰომერი, დანტე, შექსპირი და რუსთაველი.

მათ შორის დაუსრულებელი პარალელების გაყვანა შეიძლება, ვისაც პარალელები უყვარს. მაგრამ ყველაფერზე უფრო მათ აერთებს ის გარემოება, რომ ამ ოთხივე მნათობის ადამიანური ცხოვრება ლეგენდათაა ქცეული, რადგან ვერც ერთი ერი, ადამიანურ შესაძლებლობის ფარგლებში ვერ დაიხსომებს ამგვარ სახელებს.

მათი ზეადამიანური ბუნება და არსება მუდამ ხმალი იწვევს ერის ფანტაზიას.

ამგვარად იკარგება ნელ-ნელა საზღვრები სინამდვილისა და მომხდარის.

დაუსრულებელ პირამიდალობით იქმნება ლეგენდა ღვთიური ადამიანის სახელის გარშემო.

ასევე იქმნებოდა მითები და ლეგენდები გმირისა და წმინდანის შესახებ.

ადამიანობის მოდგმა მუდამ ამაყობდა და დღესაც ამაყობს რომ ჩვენს გულში ძლიერია ძალა თავყანისცემისა. ეს თავყანისცემა ქვეყანაზე მუდამ ოთხი სხვა და სხვა ბუნების ადამიანს რგებია: გმირსა და წმინდანს, პოეტსა და წინასწარმეტყველს. მათვე ეკუთვნის ყველა ლეგენდა ყველა დროსა.

ჩვენგან სიერცითა და დროშთ დაშორებული გენია ამ ლეგენდით იკაფავს გზას ჩვენამდის.

ეს უცილოდ რელიგიოზური პროცესშია კაცთა მოდგმის შეგნებაში.

ეს ლეგენდა უფრო ძლიერია ვიდრე მშრალი ფაქტების აღწერა, ვიდრე რაციონალური ანალიზი და კვლევა-ძიება.

ამიტომაც პიროვნება ჰომერისა და შექსპირის, პიროვნება დანტესი და რუსთაველის მუდამ ლეგენდარული დარჩება, ფილოლოგებმა და ტექსტის კრიტიკოსებმა რომ ხელი თუნდაც ცამდე აპყონ.

და ვინც რაციონალური კვლევის მეთოდით მიუდგება მათი ცხოვრების „ნამდვილი“ სინამდვილის აღდგენას, მისთვის ბეკდითა შვიდითა დაბეჭდულ წიგნად დარჩება გენიის პიროვნული ცხოვრება.

რადგანა იოჰანეს სახარების: „პირველითგან იყო სიტყვა“ უნდა გადავასწოროთ: „პირველითგან იყო მითი“.

მიტი ყოველთვის უფრო მართალია, ვიდრე ყოველი სინამდვილე. რადგან პოეზია უფრო ძლიერია და გამძლე ვიდრე ყოველივე ფაქტოლოგია.

არისტოტელესი აღიარებდა. პოეზია უფრო ფილოსოფიურია, ვიდრე ისტორია.

პოეტური და ლეგენდარული ყოველთვის უფრო სწორია, და მართებული, ამიტომაც ლეგენდარული და პოეტური მუდამ გიდასწრებს ისტორიულს.

ამიტომაც ყოველი დიდი ადამიანის სწორი ბაოგრაფიის გადმოცემა ისეთი სისიბის მუშაობაა რომლითაც დღემდის არ დაღალულან პომერის, დანტეს, შექსპირის და რუსთაველის მკვლევარნი.

დანტეს ადამიანურ ცხოვრებიდან სრულიად უმნიშვნელო ცნობებია ჩვენს განკარგულებაში. წარმომშობით რაინდი. ფლორენციელი მოქალაქე. დანტე—დაჟურანტე. ბეატრიჩეს მიჯნური. სქოლასტი და მისტიკოსი. მოწაფე ბონავენტურასი, ფრანც ასისელის, იოაკიმ ფიორელის, თომას აკვინელის. ფლორენციელი ელჩი. ენტუზიასტი. პოლიტიკოსი. ემიგრანტი. უსახლკარო. ვაგაბუნდი. ესა ყველაფერი რაც ჩვენ ვიცით ამ გაწამებულ ადამიანის ცხოვრებაზე.

დღეს ჩვენთვის ყველაზე დიდი პრობლემაა, თუ როგორ დაუკავშიროთ მისი სულის ბრწყინვალე ლეგენდა ჩვენს თანამედროვეობას, რადგანაც ყველაფერი რასაც ჩვენი გრძობა და გონება ცალი ფრთით მაინც შეეხება, ორგანიულად უნდა იქმნეს ამ თანამედროვეობასთან დაკავშირებული.

ხოლო ჩვენი თანამედროვეობის ვიზიონერული სახე შე წარმოდგენილი მაქვს მედუზას სისხლიან თავად.

შეშლილი, დემონით შეპყრობილი ადამიანის თვალებით. პირისხილიანი და უპეჩაცვენილი, თითქოს სამუდამამოდ გამქრალა სხივი იმედისა და სათნოებისის, თითქოს სამუდამოდ შემოგვცლია შარავანდედი ღმერთშეყვარებულების.

რელატივიზმი, სკეპტიციზმი. ნიჰილიზმი, დაუსრულებელი ნიჰილიზმი, გასულმა საუკუნემ რომ გვიანდერბა გაუხარებელი ნობათის სახით.

მე კი მგონია, რომ საქართველოში, სწორედ საქართველოშია. საჭირო, რომ ყოველმა ჩვენგანმა რომელიღმერთის ძანუსის თავი გამოიბას, ერთი თვალი მომავლისაკენ გვეჭიროს, მეორეც წარსულისაკენ—

სწორედ საქართველოში უნდა შევძახოთ ჩვენ საუკუნეს და მოზარდ თაობას: „უკან დანტესკენ“ ეს დიდი მოვალეობა იქნება ჩვენი უახლოესი თაობის რათა გამოვასწოროთ ის რაც ოთხიოდე ნიჰილისტურად განწყობილ თაობის მიერ წარყენილია, რადგანაც ვერც ერთი თაობა, ვერც ერთი ეპოქა, ვერც ერთი ერი მალალისა და მშვენიერის შემომქმედი ვერ იქნება თუ იგი ღეთაებარივის უხვი კალთიდან აღარ იღებს სულიერ საზრდოს.

ალბად ბევრმა არ იცის, რომ დღეს ჩვენ ვდღესასწაფლობთ პირველ ევროპიელ პოეტს. დანტე თანამედროვე დასავლეთ ევროპის პირველი, დიდი სტილის პოეტი იყო.

მისი იტალია, რომელიც დღეს მისივე შეფუერი სურვილსამებრ მთლიან იტალიას, *Una Italia*-ას წარმოდგენს მუდამ იამაყებს, რომ დანტე მასწავლებელია როგორც შექსპირის ისე გოეთესი, როგორც კლოფშტოკის ისე კოლრაჯის. დანტე სათავეა მთელი ევროპიული ლიტერატურისა და პოეზიის. იგია წინაპარი იმ ბრწყინვალე არტისტიული და ფილოსოფიური კულტურისა, რომლის ფასსა და მნიშვნელობას ჩვენ ქართველები მხოლოდ მომავალში თუ გავიგებთ, რადგან საამისოდ საქართველოში არც ერთ თაობას დღემდის არა გაუკეთებია რა. ალიგიერი დანტე. როცა ჩვენ ასეთ დიდ სახელებს ვახსენებთ სრულიად მნიშვნელობა ეკარგება დროსა და სივრცეს—იმ გარემოებას, რომ დანტე ექვსასი წლის წინად ცხოვრობდა და ჩვენ მეოცე საუკუნის ბჭებთანა ვართ მიმდგარი, როცა თვით პოეტურად განწყობილი ადამიანები, ალა მშენგლერ, საქვეყნოთ აღიარებენ: უარეყოთ პლასტიკა, უარეყოთ პოეზია, რადგან ლექსების წერას ხიდების შენება სჯობია, ხოლო მხატვრობას გრაფიკულ ფიგურების ჩხაპნაო. მნიშვნელობა და წონა ეკარგება იმ გარემოებასაც, რომ დანტე ფლორენციელი მოქალაქე იყო და

ჩვენ ქართველები. რადგანაც იგი ვინც ღმერთები კომედია დასწერა, იგი, ვინც ხელოვნურ ქმილებასავით დასრულებული ცხოვრების და ჰარმონიულად სრულყოფილ ადამიანობის მატარებელი იყო ხრულიად არ ემორჩილება არც დროს, არც სივრცეს, არც ეთნოგრაფიას და არც ეროვნებას.

დანტე, სამეტი-მუნჯი საუკუნის მაგივრად მეტყველი. მაგრამ მისი მეტყველება, მეტყველება როდი იყო, არამედ მისტიური და უფსკერო სიმღერა უკანასკნელ საგანთა აღსასრულისათვის. რა ცოტას იღებენ ასეთი ადამიანები თავიანთი ადამიანური ცხოვრების და სამშობლოს ხელიდან და რამდენს აძლევენ ისინი საუკუნეებს და ადამიანობის მოდგმას. სამშობლომ განდევნა იგი ცეცხლში დაწვის მუქარით და მან სამშობლოს ცეცხლზე დადროზე უძლიერესი ძეგლი აუგო. ულამაზესმა იტალიელ ქალთა შორის იგი მხოლოდ ორიოდ შეხვედრას და გაღივებას აღიარა, არც თუ ისეთ სიყვარულს რომელიც მის მალალ სულს ეკადრებოდა, სანაცლოდ დანტემ საუკუნე დაუმკვიდრა მას. ასე მოკრძალებული იყო დანტე, რადგანაც ყოველი მართლაც დიდკაცი მოკრძალებულია მუდამ. ასეთივე კრძალებით დაარქვა დანტემ თავის უდიდესს პოემას კომედია, იტალიის ერის სინიღისმა გაუსწორა პოეტს ეს გადაქარბებული თავმდაბლობა და მის პოემას შეარქვა „დივინა“. ამგვარად დანტემ და მისმა იტალიამ მონათლეს კომედია Divina Comedia-ად ყოველი დიდი ქმნილება საზოგადოებისა და პიროვნებას შორის მომხდარი კონფლიქტის შედეგია. დანტე ვერ იცნო სამშობლომ და საუკუნემ. დანტე ემიგრანტი, მშვიერი უსახლკარო და უსამშობლო პოეტი, რომელმაც იგემა თუ რა მწარეა სხვისი პური, რა ძნელია სხვის კიბეებზე თრევა. დანტე მიუსაფარი ვაგაბუნდი, კაცთა საზოგადოებიდან განდევნილი პოეტი. ბედი, რომლის უკეთეს ვერც ერთი პოეტი ვერ ინატრებს. 1314 წელს იგი პარიზს ჩასულა. სადაც იგი თეოსოფიას სწავლობს. მასვე უნდა ენახა ახლანდელი რომისა და, რაჯანის და ფლანდრიის ჩრდილოეთი ნაპირები; ბოლოს ბრიტანეთიც. შედარებით ცოტა რამ უნახავს მას. ამდენს ყოველი ევროპიელი კომიოგრაფორი ნახავს დღეს.

მისი ლექტურები: არისტოტელეს ლათინურად (რადგან მას ბერძნული არასცოდნია) თომას აკვინელი, აუგუსტინე, ბონავენტურა, ფრანც ასისელის და იაკობ ფიორელის ქადაგებანი და რამოდენიმე ბიზანტიური აუტორი. ამდენი ყოველმა, უკანასკნელმა პრივატდოცენტმა იცის დღეს. საქმე არასოდეს მხოლოდ ცოდნაში არ ყოფილა. ბევრის ცოდნა არავის ძალუძს. არც მხოლოდ ნახვით მისწვდება კაცი უკანასკნელ საგნებს. კანტი კონიგსბერგს არ ვასცილებია, მაგრამ მანჩესტერის ხიდი ისე ასწერა, თითქოს ლონდონელი მოქალაქე ყოფილიყო. არც დანტეს უნახავს თავისი ჯოჯოხეთის პირველსახე. მისი სიძლიერე იყო მისი პოეტური ინტუიცია, მისი სიმდიდრე—მისი ფანტაზია. ჯერ კიდევ ლუთერი ამბობდა: ძნელია არა მკვდრად ჩასვლა ჯოჯოხეთს, არამედ ცოცხლად ჯოჯოხეთს ჩასვლა ეს არის ძნელი. რავენას ქალებს, სჯეროდათ დანტეს თმა ჯოჯოხეთის ცეცხლს შეუტრუსავს და მიტომაც გაშავებულაო.

დანტეც ჯოჯოხეთს მიტომც ჩავიდა, რომ ვერსად ეღიროს განსვენებას. მის სამშობლო ქალაქს ჰილობის საფენი ადგილი გაუწყდა მისთვის. ასეთია ყოველი დიდი პოეტისა და წინასწარმეტყველის ბედი. ვინც ღმერთისა და მალალს ამ ქვეყნად სმენას ათხოვებს, მისთვის ადგილი არაა ამ ქვეყნად. ეს უბრალო ქვეშაირტებაა, რომელიც ბავშვებმაც იციან დღეს. ამას ჩვენი თანამედროვეობაც ვერ უარჰყავს, რომ წინასწარმეტყველური იერი ყოველ დიდ პოეტს თანასდევს. უამისოდ პოეტი უბრალო მოშაირედ რჩება მუდამ. სიტყვა პოეტი ჩვენმა თანამედროვეობამ წარყენა კიდევაც, მას შემდეგ რაც ევროპაში პოეტობა ხელობად გადაიქცა, როცა პროფესია და პოეტობა ერთი მეორეში აურიეს. დღევანდელი საშუალო პოეტის როლი ამ მხრით წააგავს საშუალო საუკუნეების ტრუბადურების და ტროვატარებისას. რადგანაც დღესაც ურევენ ერთი მეორეში ხელოვნებას ცხოვრების საშუალებას და ხელოვნებას ცხოვრების მიზანს. უკეთ ვსთქვათ პოეზიით ცხოვრებას, პოეზიისთვის ცხრვრებაში. პოეტი პლატონმა განდევნა თავისი იდეალური სახელმწიფოს საზღვრებიდან. ამის შემდეგ არც ერთ

სახელმწიფო და საზოგადოებრივ წყობილებას არ მიუჩენია ადგილი ქეშმარიტ პოეტისათვის. ჩვენმა, პრაქტიკულად განწყობილმა თანამედროვეობამ საქვეყნოდ უარჰყო არამც თუ პოეტი, როგორც სოციალური ექზემპლარი, არამედ თვით პოეზიაც როგორც ანტი-სოციალური და უაღრესად უსარგებლო ფენომენი. დღევანდელი საზოგადოება კიდევ ითმენს უტილიტარისტურ პოეზიას, რომელსაც ან ბავშვების აღსაზრდელად, ან ხანგადასულ ქალების თავშესაქცევად, ან არა და მადა დაკარგულ მოხუცების ჟინის გასაღებზიანებლად იყენებს (როცა პოეზიად საღდება პორნოგრაფია), ხოლო ნამდვილი პოეზია დანტეს სტილისა, დღესაც არ ეხამება საუკუნის ფერუმარულს. ნუმც დღეს გავიკვირდება რომ მისმა ფლორენციამ კარები გამოუყეტა დანტეს.

სასოწარკვეთილი რეზიგნაციაში ეუბნება პოეტი თავის თავს: „ფლორენცია ვერ უნდა იხილო შენ თვალთ, მაგრამ ჯოჯოხეთი, ცეცხლი განწმენდის, და ზეციური ფირამენტი უნდა ნახო შენ. რა არის ფლორენცია, კან გრანდე დელლა სკალა, ცხოვრებისა და ქვეყნის პატარა ამბები მარადისობასთან შედარებით. მარადისობისაკენ, მხოლოდ მარადისობისაკენ მიდის შენი და ყველა საგნების გზა“. ყოველ გენიოსს თავისი სიდიდე წინასწარ შეგნებული აქვს, მაგრამ სადაც ცრუპენტლები ყოველ გზა-ჯვარედინზე გაჰკვირებენ თავისი მოჩვენებითი სიდიდე-სიმაღლეზე, იქ მართლაც ღვთისადამიანები გულისსიღრმეში ატარებენ იმ მარტივ ქეშმარიტებას, რომ დიდი ქმნილების შესაქმნელად დიდი თვითშეგნებაა საჭირო, რომ გაუმხელელი შეგნება საკუთარი სიდიდისა და სიმაღლის სიკვდილზე და ამა ქვეყნიურ ღიღებზე უფრო ძვირფასია.

ყოველ დიდ ადამიანს თავის ვარსკვლავის სრბოლისათვის მიუხედავად მუდამ თავისი ბედის იალქანი. ასე გოეთე და ნაპოლეონი. ენდე შენს ვარსკვლავს. *Segui la tua Stella* და ბრწყინვალე იმედის ნავთსაყუდარი მზად იქნება შენთვის. ამ ბედის ვარსკვლავს მინდობილი იწყებს დანტე თავის კომედიას. მაგრამ პირველი ევროპიელი პოეტის სახელი მან უფრო ადრე დაიხსახურა. იტალია აკვანია ევროპიული კულტურისა და პოეზიის. დანტემდის იტალიაში არ არსებობდა პოეზია ჩვენი თანამედროვეობის მასშტაბით. არსებობდა აგრეწოდებულ ტროვატორების სახალხო პოეზია, რომელიც უმთავრესად ემყარებოდა 12 სტრიქონთან კანცონებს. დანტემდისაც იწყება ძიება ახალი ფორმის. ტროვატორები ერთის მხრით თეთრ ლექსში ეძებენ ახალი მეტყველების ორგანოს. პარალელურად იქმნება სონეტი, რომლის წყობა და სტრიქონთა რიცხვი მუდმივს რყევას განიცდის.

დანტე წინამძღოლობს და ხელმძღვანელობს ტროვატორების პოეზიის ნამდვილ, თანამედროვე გაგების ხელოვნურ პოეზიად გარდამქმნელ მოძრაობას. სონეტი როგორც ერთგვარი კონდენსატორი აზრისა და გრძობისა განვითარების ზენიტს აღწევს ჯერ კიდევ დანტეს დროს. დანტეს მიწერ-მოწერიდან ვიცით, რომ მას განზრახული ჰქონდა თავის ტრაქტატში „გულგარული ენისათვის“ წარმოედგინა თეორეტიული მოსაზრებანი ბალლადისა და სონეტის შესახებ, მაგრამ ამ ძეგლს ჩვენამდის არ მოუღწევია. მისი სონეტების კრებული *Vita nuova* (რომელიც შეიცავს მისი პროზის ნიმუშებსაც) მოწმობს რომ მეცამეტე საუკუნის გასულს მხოლოდ დანტე იძლევა ფორმადასრულებულ ხელოვნურ პოეზიის ქეშმარიტ ნიმუშებს.

დანტე—დიდი ხელოვანი სიხანს *Divina Comedia*-ში. ამ მხრით *Vita nuova* მხოლოდ პროლოგია ყოველი სტროფა მისი ფოლადის ლექსისა, გულის ძარღვიდან ამოწურული სისხლითაა დაწერილი. ასე დაწერილა მუდამ ყოველი დიდი წიგნი დიდი სულის ცხოვრების შესახებ. დივინა კომედოა მარტოოდენ დანტეს ცხოვრების ბიოგრაფია როდია, არამედ ისტორია ადამიანის სულის ისტორიისა. შექსპირზე სთქვა ერთმა გონება მახვილმა ლორდმა: „შექსპირის გარდა ინგლისის ისტორია მე არ წაშიკითხავს“. იგივე ითქმის დანტეში განსახიერებულ იტალიის ისტორიაზედაც. დანტე გარდაიცვალა, როგორც კი *Divina Comedia* დაასრულა. *Divina Comedia* მისი უკანასკნელი სიმღერა უნდა ყოფილიყო უკანასკნელი მისტიური სიმღერა ღმერთისა და მარადისობის საღვებრძელოდ წარმოთქმული. ეს არ ყოფილა თქმა. ეს იყო სიმღერა, სადაც

ფოლადის რითმის წკრიალი განუწყვეტელ რეფრენად მისდევს ჯოჯოხეთიდან განწმენდის მითით ზეციურ სამოთხისაკენ მიმავალ პოეტის სულს, რომელსაც თავისი ხორციელი არსება მუდამ თან ახლდა ვირგილისა და ბეატრიჩეს ლანდებს განდობილს. ალექსანდრე მაკედონელზე ამბობდენ ბერძნები: მან ქაოსამდის გზა გაიკაფაო. იგივე ითქმის დანტეზედაც. ასე ღრმად და ასე შორს ჯერ ხორციელი ადამიანი არ წასულია. ეს არ ყოფილა ადამიანური სვლა, არამედ მთვარეული გადასვლა რეალობიდან ირეალობაში რაციონალურიდან ირაციონალში, ბუნებიდან ზებუნებრივობაში, რამდენადაც მისტიკა ძველებსაც გაეგებოდათ, როგორც აქ დატოვება ხორცისა და ღმერთ დაღეულობა. პლოტინი უწოდებს ამგვარ მისტიურ ექზალტაციას სხეულობიდან სულობაში გადასვლას: „მარტოხელის, მარტოობაში გაქრას“. ამიტომაც სიტყვიდან: *Myesis*—რომელიც სხვა არაფერია თუარ თვალების დახუჭვა, წარმოსდგება ჩვენი თანამედროვე მისტიკა. ყველა ღიდ მწერალზედ ნაკლებად დანტეს გადათარგმნა შეიძლება ამიტომაც სიტყვების ჯოჯოხეთი, მთა განწმენდისა და სამოთხის ნაცვლად ჩვენ ვიტყვი: *Inferno, Purgatorio, Paradiso*. ეს გახლავთ სამი ეტაპი მისი ვიზაონერული ღმერთისა და ქვესკნელის ხილვის პროცესში.

თვით დანტე ამბობდა თავის კომედიაზე: ეს ნამდვილ სიმღერა არისო. *Canto fermo*. ხოლო მისი სიმღერების საერთო ფონი ყველგან მუსიკაა. ტრადიციული სიმკვერე ყველაზე უფრო მუსიკაში გამოჩენილა. ამიტომაც *Divina Comedia*-ას ერთად ერთი ეპიგრაფი დაამწებებდა: მისტიკის წარმოშევა მუსიკის სულიდან. დანტეს *Divina Comedia* წმინდა პეტრე ეკლესიის სტილის კათოლიკურ დოქს მომავონებს. გიგანტიური არქიტექტონიკით. გრძელფრთხიანი ქერუბიმების ქორალური მუსიკით. გრძელი და მაღალი, წერწყტა შანდლებზე სინანულის ცრემლების მფრქვეველ თაფლის სანთლებით, პეტეათიდა მისტიციზმით. *Divina Comedia* უკვე დასრულებული იყო, როცა მისი ავტორი რავენას ქუჩებში გამოჩნდებოდა, ხალხი თითით აჩვენებდა მასზე დაიძახოდა:

Eccovi l'om ch'è stato all Inferno შეხედეთ ამ კაცს, იგი ჯოჯოხეთშია ნამყოფი.

აბსოლუტური სრულ ყოფის მიღწევა მხოლოდ უადრესი ტანჯვით შეიძლება, ეს სჯეროდა დანტეს. მსოფლიო ლიტერატურაში სულ მცირეა ისეთი ნაწარმოები, სადაც ჰარმონიული შეთანხმება დეტალებისა და საერთო პლანდართულ არქიტექტონიკის ისე სიმეტრიულად იყოს დატული, როგორცაა ეს *Divina Comedia*-ში. თვით გოეთეს ფაუსტსაც არა აქვს ერთი განუყოფელი მთლიანობის შემცველი არქიტექტურა. თქვენ შეგიძლიათ ფაუსტი უპროლოგოდ იკითხოთ. ბოლოს ფაუსტი მეორე ნაწილის წაუკითხავად. *Divina Comedia*-ს რამდენიმე ბოლო სიმღერები დიდხანს დაკარგულიყო, ეს ფრიად ამწლებდა მის გაგებას. მისი სრულყოფა კონცენტრიულობაა, მისი სიდიდე სივრცემშემკველობას როდი გულისხმობს, არამედ სიღრმემშემკველობას. მოკლე თქმაში და აფორისტულ ტენიკაში მას რუსთაველი თუ შეედრება, ვერც ერთი თანამედროვე აფორისტი ახლოს ვერ მივა მასთან. მაღალია და მშვენიერი მისი პოეტური სახიერების გარეგანი სახე, მისი ფორმა. ღრმა და უძირო მისი შეგრძნება და შეგნება ადამიანის სულის ტრადელიისა. ადამიანის ტანჯვა ამაზე მკვეთრად არავის გამოუხატავს, როცა პოეტი აღიარებს: *Non han speranza di morte*. მთ იმედი დაუკარგავო სიკვდილის. უკვდავება მხოლოდ ისეთ ადამიანს დაუმკვიდრებია ამ ქვეყნად, ვინც მაღალი გრძნობის სახელით ცოცხალი ზიარებია სიკვდილს. ასე ქრისტე და თვით დანტე გზა უკვდავებისაკენ მიმავალი, მუდამ სიკვდილის არკას ქვეშ გაივლის. სხვა გზით უკვდავება, არ მოკვდინება უდიდესი უბედურება იქნებოდა ადამიანისათვის.

Non han speranza di morte. გაივლის კიდევ ექვსასი საუკუნე და ადამიანი კიდევ მრავალჯერ დაუფიქრდება ამ ღრმა სიტყვებს. *Inferno Purgatorio, Paradiso*. ეს არის უზილავი სამყარო ხილულ სამყაროს გადაღმა რომ ეგულებოდათ ქრისტიანულ საუკუნეებს. რეალური ცხოვრება ეს იყო მხოლოდ დაბალი საფეხური ამ მაღალ განცდათა რეგიონებში მავალ სულისთვის. ნამდვილი რეალობა არც საქაოსა აქვს და არც საიქიოს, როგორც ერთი ისე

მეორეც მხოლოდ ფორმებია ჩვენი სამყაროს წარმოდგენის. ერთად ერთი სავანი, რომელსაც ნამდვილი რეალობა აქვს ეს არის სული უკვდავი ადამიანისა. და როგორც სიკვდილს, ისე უკვდავებასაც მოეძევა თავისი წყევლა და თავისი გოლგოთა. *Divina Comedia* მოგვითხრობს ღმერთის მაძიებელი სულის ოდისეაას. ანტიურ ლიტერატურაში ენეაას ჰადეს ჩასვლა წააგავს კომედიას გმირის ახირებულ მგზავრობას. ან და ქრისტიანულში მოციქულ პავლეს ცაღამაღლებას. *Nel mezzo del camin di nostra vita. Mi ritrovai per una selva oscura.* ჩემი ცხოვრების შუაგულ გზაზე. მე გამოვფხიზლდი ერთ უღრან ტყეში. ასე იწყებდნენ საუკუნოები დანტეს კომედიას თავის ცხოვრების შუაგზად მიიხნდა დანტეს მან წლის შესრულება, როცა მიწიერ ვნებათაგან სულმოთქმული პოეტი თვალს გაახელს უღრან ტყეში. ეს უღრანი ტყე „*selva oscura*“ ცხოვრება თავისი დაუთავებელი ველურული ინსტინქტებით, თავის ამაოების ბუზმენტებით შემკული და მოქარგული. ეს გამოფხიზლება კი უნდა იქნეს როგორც მისტიური, სინამდვილეზე თვალის მოახუჭვა, გაგებული. ეს პირველი ნაბიჯია ამ ქვეყნად ნამდვილი, კეშმარტი სულიერ სამყაროს საძიებლად გადადგმული. პოეტი ვირგილი აჩვენებს დანტეს გზას, რომელსაც ჯოჯოხეთის რთულ ლაბირინთში ადამიანურ ვნებების სეიმბოლოებად წარმოგზავნილი ნადირები უღობავენ გზას განწმენდის მთისკენ მავალს, სადაც დახედება მას ნამდვილი ედემი. პოეტი პარადისში შედის. აქ კი მის წინამძღოლობას კისრულობს ბეატრიჩე. ბეატრიჩეკულტში ორი მომენტი: ერთი დანტეს მიწიერი ეროტიკა, ხოლო მეორე მისი მისტიური ეროტიზმი.

დანტეს ტრაჟედიალური სვლა *Inferno*-დან (*Purgatorio*-ში, აქედან *Paradiso*-ში არ უნდა გავიგოთ როგორც ზმანება, ეს ზმანება როდია, (როგორც ზოგიერთი დანტე კომენტარებს ჰგონიათ), არამედ ეს სამი სხვა და სხვა სტილის გავლა. ვიზაონერული ხილვა მხოლოდ. ვიზაონერული ხილვა ღმერთისა, რომელიც არის იგივე სიყვარული. პირველდალა კომედიის შემომქმედის მამოძრავებელი ეს არის ბეატრიჩე, მისი სიკაბუკის მიჯნური. *Inferno* დანტეს წარმოდგენით ეს უშველებელი ძაბრის მავარი სივრცეა იერუსალიმს ქვეშ მოთავსებული, რომლის წვეტი სატანას უჭყრია ხელში. მასში ვეზუვიდანაა შესავალი. მთელ კომედიაში ერთი მთავარი აზრია: ადამიანის სული ტანჯვით გაივლის გზას ჯოჯოხეთისას, მანძილი *Inferno*-სა და *Paradiso*-ს შორის ეს არის ის უცილო გზა, რომელიც ღვთის მაძიებელმა სულმა უნდა გაიაროს ხელმეორედ შობის პროცესში. აქ ჩვენ უცილოდ ვხედავთ ფრანც ასისელის და ბონავენტურას გავლენას დანტეს იდეალთა სამყაროზე.

მთელი საუკუნის ატმოსფერა გაჟღენთილი იყო იმ მისტიური ეროტიკით, რომელსაც ჩვენ დანტემდის ვხედავთ ტომას კელანოს და ეაკობონო დოდის პოეზიაში. პირველული განცდა სულიერი განახლებისა, მისტიური ექზალტაცია და მისტიური შეგრძნება აი ამ გზით უნდა იპოვნოს ადამიანის სულმა გზა განახლებისა. ამ მოტივებს ვხედებით ჩვენ დანტეს სონეტების კრებულში *vita nuova*. განახლება ღმერთში, ხოლო ღმერთი იგივე სიყვარულია, რამდენადაც ბეატრიჩე პერზონიფიკაციაა ღვთიური სათნოების. *Incipit vita nuova*.

ეს იყო ახალი ტკბილი სტილი დანტეს საუკუნისა. *Dolce stil nuovo!* მისი სიყვარული ბეატრიჩესადმი ეს მიწიერი სიყვარული როდია, *Purgatorio*-ში მეოცდაოთხე ქებაში ასეთ სიყვარულს უწოდებს დანტე: *Donne ch'avete intelletto d'amore*.

როგორც იოახიმ დელ ფიორეს, ბონავენტურას, ფრანც ასისელს, რომელთაც არა ერთხელ ახსენებს დანტე *Comedia*-ში, სწამდათ შინაგანი რეფორმაცია ადამიანის სულისა. *Retornatio interioris hominis*. პარალელურად ეს მისტიციზმი გულისხმობდა გარე სამყაროს მეტამორფოზასაც. ამ მეტამორფოზის რკალებში მოექცეოდა როგორც ეკლესია ისე სახელმწიფოც. როგორც იოაკიმ დელ ფიორეს მოწაფე დანტეც *Dux novus*, ახალი წინამძღოლის, ანგელოს პაპის (*papa angelicus*) მოლოდინშია. იდეალი ადამიანის შინაგან განახლებისა და მასთან ერთად მთელი სამყაროს იდეალურ განახლებისა, ახასიათებს როგორც დანტეს კომედიას ასე მთელ მეცამეტე, მეთოთხმეტე და მეთუთხმეტე საუკუნის ეპოქებს იტა-

ლიაში. ამ მხრით ღვთაებრივი კომედია საყურადღებოა არა მარტო როგორც აუტობიოგრაფიული, არამედ როგორც წინასწარმეტყველური ვიზიონერობა საუკუნოების იდეალების გამოხატველი. ეს ესხატოლოგიურ—ხილასტური მოძღვრება იოაკიმ ფიორელისა, დანტეს კომედიაში ერთგვარ თანამედროვეობის კრიტიკასაც შეიცავს.

კან გრანდე დელა სკალასადმი მიწერილ ბარათში თვით დანტე აღიარებს რომ მისი ღივინა კომედიას საბოლოოვო აზრია: განაშოროს ძე კაცისა პიროვნულ ცხოვრების უბედურობას და აზიაროს იგი ჰეშმარიტ ბედნიერებას ამ ქვეყანაზე. ჯერ კიდევ თავის ფოლოსოფიურ პოლიტიკურ ტრაქტატში *De monarchia* ჰქადაგებს მსოფლიო მშვიდობიანობის, სამართლიანობისა და თავისუფლების დამყარებას. აპოკალიპსურად შეცნებულ ყველა საგანთა აღსასრულს, რომელსაც უმღეროდნენ იტალიელი მისტიკოსები დანტე ანაკვალებს რომაელ პოეტების მიერ ნამღერ სატურნულ ოქროს ბედნიერების უკუმოქცევის იდეალს. ეს იყო იდეა, რომელიც ზეციურ სამოთხეში, *Paradiso*-ში ასულდგმულებს პოეტს.

დანტეს სჯერა, რომ მისი პოეტური გენია და მისი სიტყვის მძლეობა განაახლებდა სულიერად განაწამებ ადამიანთა მოდგმას და მობრუნდებოდა მშვიდობიანი ოქროს ეპოქა, ორი სემპოლიური მახვილის: მესია პაპისა და მესია კეისარის ქვეყნად მოსვლისას. ამგვარად ხდება დანტე წინამორბედი და მასწავლებელი პეტრარკასი და კოლა დე რინცოსი იდეური ინსპირატორი იმ ბრწყინვალე ეპოქისა ისტორიაში, რომელსაც იტალიანური რენესანსი ეწოდება. აქ არის მისი მსოფლიო ისტორიული მნიშვნელობაც. გარდა იტალიელი მისტიკოსებისა, თომას აკვინელის, აუგუსტინესი და ბიზანტიური მისტიკის, ალიგიერი დანტეს რელიგიოზურ მისტიციზმს ასაზრდოებდა ვირგილისა და რომის წარმართული პოეზია. ვირგილის ასტრატეს სხე დანტემ გამოიყენა კომედიაში ხელოვნურ ხელახლად. შობის მოძღვრებისათვის. *Purgatorio*-ში ვირგილისა და დანტეს შემოუერთდებთ მესამე აჩრდილი რომაელი პოეტის სტაციუსის. აქვე აუწყებს რომელი პოეტი დანტეს, რომ ახლოვდება ჟამი, როცა საუკუნენი ხელმეორედ შობას ეზიარებთან, ქვეყნად ჩამოვა. ქალწული ასტრეა დამყარდება სატურნისა სასუფეველი. უკვე ჩამოდის თაობა ახალი მაღალი ზეციდან. გაწმენდის მთის მწვერვალზე ვირგილი უარს იტყვის დანტეს წინამძღოლობაზე. დაღალულ მგონის თვალწინ იშლება პინიებით შემკული ველი, ეს არის მიწიერი სამოთხე. აკვანი ადამიანობის მოდგმისა. მდინარის გაღმა სიმღერით ყვავილებს ჰკრეფს მატელდა.

ერთი და იმავე სათავიდან გამოდის ორი მდინარე ლეტე და ეუნოე. მატელდა წარუძღვება. ახლა პოეტებს. გამოჩნდება ბეატრიჩე პროცესიაც. ბეატრიჩე პოეტის ციური დედოფალი ყვავილთა ქულებით შემკული. დანტეს შეიპყრობს პირველი სიყვარულის ქროლა. ვირგილი გაჰქრება. ბეატრიჩე მოაგონებს პოეტს მათ პირველ შეხვედრას, როცა პოეტის გულში დაენტო უშვრეტი ცეცხლი ღვთიური სიყვარულისა. მოაგონებს იმ დროს, როცა ბეატრიჩეს მიწიერ სიკვდილს შემდეგ პოეტი მიწიერ ვნებათაღელვებს ეძლევა, ამიტომაც მოითხოვს ბეატრიჩე დანტესაგან სინანულის ცრემლებს, ვიდრე იგი ლეტეს მდინარეს გადმოვა. მატელდა ჩაიყვანს პოეტს ლეტეს წყალში, ამ ნათლისცემის დროს დანტე იგემებს ლეტეს წყალს.

აქ დანტეს შეეყრებიან ოთხი კარდინალური სიკეთენი, რომელნიც უხუცესს არიან, ვიდრე თვით ქრისტიანობა და ვარსკვლავად ბრწყინავდნენ ფირმამენტზე, ვიდრემდის ბეატრიჩე ამ ქვეყნად მოვიდოდა. რწმენა, სიყვარული და სასოება ანგელოზისებური ხმით მღერიან მელოდრას: „მიაპყარ ბეატრიჩე შენი წმინდა თვალნი შენს უერთგულესს, რომელიც ეგზომ ისწრაფოდა შენად, მიაპყარ მას თვალნი შენნი, გაუმჟღავნე მას შენი მეორე მშვენიერება“. აპა გაიხსნა პირი ბეატრიჩემ. ბედნიერი პოეტი სჭკრეტს მისტიურ ვიზანერული ხილვით, იმპერატორის დანიშვნას უფლის მიერ, რომელმაც დაცემული კაცობრიობა უნდა დააბრუნოს მიწიერ ბედნიერებისაკენ. იქვე იხილავს პოეტი აპოკალიპსურ მებაეს ეტლზე (იგულისხმება ზნედაცემული პაპობა), პოეტს ანუგეშებს ბეატრიჩე, იგი უწინასწარმეტყველებს ადამიანობის მოდგმას უკეთეს მომავალს. ღმერთი წარმოგზავნის მესიას კეისარს. ლანდები ჰქრებიან

დგება დიადი შუადღე. მატელდა მიიყვანს დანტეს მეორე სამოთხის მდინარის ეტნოს ნაპირას, სადაც პოეტი ახალს წყაროს ეწაფება.

„და ებრუნდებოდი წმინდა ტალით ხელახლადქმნილი, ვით მცენარენი გაზაფხულზე მწვანით მოსილნი, ცით გაწმენდილი და მზად ვიყავ ცად ასაფრენად.

Riffatto si come piante novelle

Rinovellate di novella fronda

Puro e disposto e salire alle Stelle.

და გაიხსნება ზეციური სამოთხის კარები.

უწმინდეს ადგილას, სადაც რელიგია და პოეზია ხელს უწვდიან ერთი მეორეს სდგას დანტე, ალიგერი როგორც ხელოვნების მაღალი მოგვი და გზას უნათებს მთელს თანამედროვე პოეზიას სწერდა ამ ასი წლის წინად ფრიდრიჰ ფონ შელინგი. ეს სიტყვები დღესაც უდიდეს ქეშმარიტებას შეიცავენ. ყოველი დიდი სტილის პოეტი ამ ორი რეგიონის მიჯნებზე მდგარა მუდამ ასე ჰომერი, თუ გინდათ გოეთეც. პოეზია და რელიგია განუყრელი დებია. ჰომერმა დააფუძვნა როგორც ძველი ბერძნული პოეზია, ისე ძველი ბერძნული რელიგიაც. დანტეს კომედიაში მთელი საშუალო საუკუნის ადამიანობის რელიგიური გენია განსახიერდა. ჯოჯოხეთის მეოთხე ლექსში დანტეც პირველობის პაღმას უწვდის ჰომერს, მიუხედავად იმისა რომ ვირგილი და ჰორაციო უფრო ენათესავებოდნენ მას რომაულ კულტურის დიდ მემკვიდრეს. ორივე წარმომადგენელი სტილ დამთავრებულ კულტურათა, ორივე განვითარების ზენიტზე შემდგარ საუკუნეთა შეილნი. ძველი ჰელას და ქვატროჩენტო. ჰომერს მოუხდა ბერძნული რელიგიის დაფუძნება, დანტე უკვე საუკუნოებისაგან გატკეპნილ ნიადაგზე იყო შემდგარი, მაგრამ უაღრესი და უღრმესი თავის საუკუნის რელიგიისა მოგვცა მან თავისი სიკოცხლის მწუხრზე *Divina Comedia*-ში. ჰომერი აქა იქ ღმერთების კარიკატურასაც გვაძლევს, დანტე ყველგან და ყოველთვის ქრისტიანულ სარწმუნოების ფუნდამენტზე სდგას, იგი რელიგიის ინსტიტუტის ეკლესიის განახლებას და განსვენებებს მოითხოვს მხოლოდ, ჯოჯოხეთში პოეტი ცოდვილი პაპის დანახვაზე პირქვე ემზობა. კათოლიციზმი უძლიერესი და უდიდესი რელიგიაა დასავლეთისა, დანტეს შემოქმედების ერთი საძირკელთაგანი გახლავთ სწორედ კათოლიციზმი.

მაგრამ დანტე ინკარნაცია იყო არა მარტო საშუალო საუკუნის, არამედ მთელი ახალი ევროპის დასავლეთის კულტურის დიდი რელიგიისა. ადრერენესანსის იტალიამ შესლო ერთი ადამიანის პირით ეთქვა ის, რასაც ზოგიერთი ერი რამოდენიმე თაობის სიტყვით ვერ გამოხატავს.

ამიტომაც დანტე, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა მთლიანი იტალიის — *Una Italia*-ს იდეალს, თავის სიკვდილის შემდეგაც აერთებდა პოლიტიკურად დაქსასქსულ იტალიას. ეს ვერ შესძლეს ვერც პაპებმა და ვერც მეფეებმა, ვერც ჰერცოგებმა და ვერც ბარონებმა, მაგრამ ექვსი საუკუნის განმავლობაში ამ იტალიას აკავშირებდა ალიგიერი დანტე, როგორც ქართველ ერს მისი რუსთაველი, ბაგრატიონებზე უფრო ხანგრძლივად და მკვიდრად რომ შეგვინახა საქართველოს ტახტი და მისი დროშა.

და ჩვენ ქართველებიც, რომელნიც დანტეს ექვსასი წლის იუბილეს ვდღესასწაულობთ, დანტეს როგორც პირველ დიდ პოეტს დასავლეთისას, მისი კულტურის პირველ დიდ მეჯვარეს, ერთ მოკრძალებულ თაიგულსაც მიუმატებდით იმ უგვირგვინო მეფის გვირგვინს, რომელსაც დადაგამს მას მთელი კულტურული ადამიანობა.

წიგნური მუშაობა

როდენის კათედრალები

სწორედ ომის დაწყებისას გამოქვეყნდა როდენის „კათედრალები“.

წამსვე გერმანულად გადაითარგმნა იგი (მაქს ბროდის თარგ.).

პარიზის პრესაში დიდის პათოსით შეპხვდნენ ამ წიგნს. პოლიტიკოსებმა და ჟურნალისტებმა თავიანთი პატრიოტიული მიზნებისათვის გამოიყენეს იგი. როდენი სიჭაბუკიდან გოტიკის ტრფი-
ალს ატარებდა გულში.

ეს იდეალური სიყვარული საფრანგეთში გოტიურ ხელოვნების გარდუვალ ნაშტებისადმი მხო-
ლოდ თავის მოხუცებულობის ეპოს გამოამჟღავნა როდენმა.

იგი ხშირად გაექცეოდა პარიზის ატელიეს და მიდიოდა საღარიბოდ შარტს, სუასონს, რაჟს,
ლაონს. ამგვარად მას მუდამ თვალწინ ედგა დიდ მასეტროთა წარჩინებულნი ქმნილებანი. ხო-
ლო თავის წიგნში „კათედრალები“ როდენი ამ წლების განმავლობაში მიღებულ შთაბეჭდი-
ლებათ გვიზიარებს. „განა იმდენად უფრო ძლიერ გავლენას არა სტოვეებს ჩვენზე ხელოვნუ-
რი ნაწარმოები, რამდენათაც მარტივია მისი საშვალეებანი? დიახაც. ხელოვანის უზენაესი მი-
ზანია უუშთავრესის გამოთქმა. ყველაფერი რაც არა არსებითია, იგი ხელოვნებას არ ეკუთვნის.
შემდეგ: ... მამრამ მაშინაც როცა ბრბო დაჰკარგავს უნარს ხელოვნურ ქმნილების გაგებისას,
მაშინ თვით ხელოვანმა უნდა გამოიჩინოს „მასების გრძობა“, რათა შედეგების გაგება და
შექმნა შეიძლოს. რასაც იგი ხელოვანთან შეიგნებს, მან იგივე უნდა იგრძნოს ხალხთან ერ-
თად. ... მუშაობის ტკბილ მარტობაში იწვრთნება ხელოვანი. მოთმენაში. ხოლო მოთმენა
მშობელი დედა ენერჯისა. აქედან წარმოიშვება მუდამ მარადიული სიჭაბუკე, რომელსაც
ძუძუს აწოვენს პიეტეტი და ენტუზიაზმი.

„იქონიეთ მოთმინება და აამოძრავეთ ინტელექტი. შემდეგ ისწავლით თავიანთსავე.“

ბუნების წინააღმდეგ გალაშქრება უსაფუძვლო ძალთა დახარჯვას იწვევს. იგი უვიცობისაგან
წარმოიშობის, იგი ტკივილებით თავდება მუდამ ეპოს.

„მუშაობა ჰკლავს. შემოქმედში შურიანობის გრძობას. ადამიანი, რომელიც მუშაობის ღირ-
სებას შეიცნობს, იგი ყოველთვის მოახერხებს დაბალ ვნებებზე ამალვებას, იგი მზათა თავის
თანასწორთა წარჩინებას პატივისცემით მოექცეს.

„მოექცეთ თქვენს მეგობრებს (ხელოვნებაში) ისე როგორც რემბრანდს სჩვეოდა ეს. მან სხვისი
შემოქმედების დაფასებაც იცოდა, რადგან მან იცოდა თავამოდებული შრომის ფასიც.

ბუნება მიუხედავად თავისი ნაირნაირობისა გამომდინარეობს მარტივ კანონებისაგან. ხელოვ-
ნებაც. იგიც თავის კანონებს უნდა დაექვემდებაროს.

ვინაიდან გარეგანი პირობები ვერასოდეს ვერ გახდებიან სულისა და კანონის ხელისუფალი.
ქეშარიტება მშვენიერებად იქმნების—ენერჯია—გრაციად. გრაციის ძებნა სისუსტეში—ეს
არის გემოვნების წარყენის ნიშანი. გრაცია გარეგან და შინაგან ძალთა წონასწორობიდან
წარმოიშვება მუდამ. სკულპტურისა თუ დიდი კათედრალის მშვენიერება მასების წონასწო-
რობაში მდგომარეობს. ამიტომაც ყოველ ტორზოში სრულქმნა თვალსაჩინოა. ამიტომაც დი-
დი ბარბაროსობა ერთხელ დამსხვრეულ, დასახიჩრებულ სტატუების შესწორება და კათედ-
რალების რესტავრაცია. ხუროთმოძღვრებისა და სკულპტურის მტერი—ცუდი არქიტექტები
და მოქანდაკენი გახლავთ—დღევანდელი მოდის ქირურგები, დასახიჩრებულ ხელოვნურ
სხეულს რომ ანახდევულად აკერებენ ხელოვნებს. ხელოვნურ ქმნილებათ არ აწენებს დროსა და
მსკოვანების ხელით მოყენებული ზიანი. დრო უაღრესად მართლის მქნელია და ბრძენი. მი-
სი გავლენა სცევთ ხელოვნურ ქმნილებას, მაგრამ იმავე დროს იგი ბევრსაც იძლევა. იგი
ასუსტებს და შლის დეტალებს, მაგრამ ხელოვნურ ქმნილებას დრო მუდამ შეჰმატებს ხოლომე
ახალ გლორიას და ახალ შარავანდედს, ახალ ხასიათს.

„ხელოვნება, რომელიც ცხოვრების ნერვის მატარებელია, რესტავრაციას როდი ახდენს,
არამედ განაგრძობს უკვე დაწყებულს“.

როდენს გოტიკა საფრანგეთს სულის უორიგინალესს ქმნილებად მიანიჩა. კათედრალები
საფრანგეთის გენიის მუნჯი შვილებია. „მსუბუქი და ტკბილი ჰაერი ფრანგული ცისა; ჰკვე-
ბავდა ჩვენ ხუროთმოძღვრებს გრაციით და ასპეტაკება მათ გემოვნებას.

გოტიკაში გამოითქვა ფრანგული გენიის ჩვილი ტიტანი პირველად, გოტიკამვე წარმოშვა
ფრანგული რენესანსი.

„კათედრალელები“ როდენის უკანასკნელი სიტყვისა და მისი ანდერპის შემცველი შრომა. ჩემს უკანასკნელ წამებში მინდა ვილაპარაკო, რომ საუკუნენი გამოცემა და განვანდო. მე სუნთქვა ვარ პოზაუენის, რომელიც ძლიერ ხმაურს გამოიწვევს. მე ისე ველი ამ კათედრალელების სიკვდილს, როგორც ჩემს სიკვდილს. ეს იყო მართლაც მისნური წინასწარი გრძობა საფრანგეთის დიდი ხელოვანისა, თითქოს იგრძნო როდენმა რომ დიდი მსოფლიო ომის ნიაღვარი დაზიანებდა ჩრდილო საფრანგეთის დიდებულ კათედრალეებს.

„მე გოეთესათვის სიკვდილის ჟამს „მეტ სინათლეს“ კი არ ვინატრებდი, სწერს როდენი. მე მინდა წილი დავიდვა იმ ზღაპრულ მღვიმეში, სადაც ყველა, ახას ერთი ღამის მშვენიერი ზღაპრები სთვლემენ. მაშ მეც დავჩრები მასში“.

საქართველის მატარებელი

საქართველო

ზაქარია ჭიჭინაძის 50 წლის იუბილზე სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირის საბჭომ დაადგინა გადაუხადოს 50 წლის იუბილზე დამსახურებულ მწიგნობარს ზაქარია ჭიჭინაძეს. ეს იქნება ქართული წიგნის დღესასწაული. საბჭომ მიანდო პრეზიდენტს შეადგინოს ზაქარია ჭიჭინაძის საიუბილეო დღესასწაულის გეგმა.

სანდრო შანშიაშვილი ტფილისს ჩამოვიდა, მან მთავარ სახელოვნო კომიტეტს წარუდგინა ორი ახალი ორგანიზაციის პიესა.

ა. გრიშაშვილის მეორე წიგნი გამოვიდა. პარალელურად გამოვიდა მისი ლექსების რუსული თარგმანი სახელმწიფო გამომცემლობისა.

პოეტი თედო რაჭიკაშვილი, როგორც გორიდან გვატყობინებენ ბოროტ გამზრახველებს მოუკლავთ. მისტიური გარსი. კონსტანტინე გამსახურდია აარსებს ტფილისში მისტიკოსების წრეს. სადაც იგი წიკითხავს მოხსენებათა სერიას: მისტიკა ქრისტიანული და წარმართული. I აღმოსავლეთი: სპარსეთის და ინდოეთის მისტიკა II იტალიელი მისტიკოსები: ბონავენტურა, იოაკიმ დელ ფიორე. ფრანჩესკო ასისელი. III გერმანელი მისტიკოსები. იაკობ ბოჰემე, მაქსტერ ეკჰარტი, ანგ. სილენიუს.

IV ჩრდილოეთის მისტიკა. ემანუელ შვედენბორგ. მისტიკა უახლოეს ლიტერატურაში.

მეათე ხუთშაბათი. ქრ. რაქველიშვილი, თეიმურაზ პირველი.

მეთერთმეტე ხუთშაბათი. ლეო ნათაძე. ქართული ლექსწყობა.

მეთორმეტე ხუთშაბათი. ლეო ქიაჩელი, რომენ როლანი.

მეცამეტე ხუთშაბათი. კონსტანტინე გამსახურდია. ოსტვალდ შპენგლერი. „(დასავლეთის დაღუპვა)“.

ეხთვტიური ტერმინოლოგიის შესამუშავებლად, განათლების კომისარიატის თაოსნობით შესდგა კომისია. პირველი კრება იყო მთავარ სახელოვნო კომიტეტში. დაესწრნენ: გიგო რცხილაძე, კ. მაყაიშვილი, ლეო ქიაჩელი, კონსტანტინე გამსახურდია, ს. აბაშელი, პავლე ინგოროყვა, გერონტი ქიქოძე. მასალა დაიყო დარგებად. პოეტის თეორიის მასალებიდან სიტყვების ამოკრება—კონსტანტინე გამსახურდიას, მუსიკიდან ქართველიშვილს, მხატვრობიდან—მხატ. შევარდნაძეს, ხუროთმოძღვრებიდან პროფ. ჩუბინაშვილს. ამ პირებმა თავიანთი ნამუშავეარი უნდა წარუდგინონ კომისიას 14 დღის განმავლობაში.

ხომხური ჟურნალი „ხელოვნება“. რედაქციამ მიიღო ლეონიანის რედაქტორობით გამოცემული ჟურნალი „გელარვესტ“ (ხელოვნება). ჟურნალში მოთავსებულია განსვენებულ გიორგი თუმანიშვილის და პრივატდოცენტის ლ. მელიქსეტ-ბეგის წერილები ძველსა და ახალ ქართულ ლიტერატურაზე. წიგნი გამოცემულია ფაქიზად და სუფთად მშვენიერ ქაღალდზე. ჟურნალში მოთავსებულია ი. გრიშაშვილის, ირაკლი მეორის და საფთოვას სურათები.

ია ეკალაძე. შაბათს იანვრის 29-ს ხელოვანთა სასახლეში ია ეკალაძემ წაიკითხა მოხსენება: „ქართული ლიტერატურა როგორც ტრიბუნა“.

ზაქარია ჭიჭინაძის იუბილზე სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირმა მიანდო პრეზიდენტს შეადგინოს გეგმა დამსახურებული ქართველი მწიგნობრის ზაქარია ჭიჭინაძის იუბილეს მოსაწყობად.

თედო რაჭიკაშვილის ოჯახის დასაცავად. სდ. საქ. მწერალთა კავშირის პრეზიდენტმა დღეგაცია ვაგაგზაუნა შინაგან საქმეთა კომისარიატში, რათა ეთხოვოს მთავრობას სასტიკი გამოძიების დანიშვნა თედო

რაზიკაშვილის მოკვლის გამო. აგრეთვე ზომები მიიღოს, თედო რაზიკაშვილის ქონებისა და ოჯახის დასაცავად. დელეგაციაში შედიან: კოტე მაყაშვილი, ლეო ქიაჩელი და ვარლამ რუხაძე.
ვახლ ხაჩნოვის ახალი რომანი. ჩვენმა მსოფიანმა ბელეტრისტმა ვ. ბარნოვმა დასწერა ახალი რომანი ქალაქის ცხოვრებიდან: „თეთრი გვირგვინი“.
ი. გრიშაშვილი რუსულად. სახელმწიფო გამომცემლობამ დაბეჭდა ი. გრიშაშვილის ლექსები რუსულად. თარგმნები ეკუთვნის ქართველ და რუსის პოეტებს: სანდრო ყანჩელს, მარიჯანს, ვანო ჩერკეზი-შვილს, რ. მანდელშტაგს, სერგეი გოროდეცის, ნიკ. ბობროვის და სხვ.

უცხოეთი

„ფლობერი პარიზში“. „ტანში მოთავსებულია ს. პ. ეს წერილი „ფლობერი პარიზში“. „ფლობერის“ სახელი წმინდა საფრანგეთისათვის, ამიტომაც ვლენსასწაულობთ ჩვენ მისი გარდაცვალებიდან ასი წლის შესრულებას. ლუა ბერტრანმა ამ შემთხვევისათვის გამოაქვეყნა თავისი წიგნი—„ფლობერი პარიზში“. ბერტრანი ამემადეც თაყვანისცემით ეპყრობა თავის „Grand rouennais“. ავტორი აღშფოთებულა რომ ფლობერის ძეგლი რუანში მოთავსებულია სწორედ ტიერის ქუჩაზე, ცნობილია რომ ტიერი სძაგდა მადამ ბოვარის ავტორს. თავის ლიტერატურულ წრეში ფლობერი გიგანტი იყო, გარდა ამისა მას ერთი იშვიათი სიჭეღლე ახლდა მუდამ ეს იყო მისი დიდი პატრიოტიზმი. კრუასეში ლუა ბერტრამს დასიზმრებია: ფლობერი ცოცხალი იყო იგი ბერტრამს წამოაყვება პარიზს, რათა დაესწროს თავის ასი წლის ზეციურ ცხოვრების იუბილემს.

კიპლინგი პარიზის უნივერსიტეტის დოქტორი. რედიერდ კიპლინგს პარიზის უნივერსიტეტმა უბოძა დოქტორ ჰონორის კაუხას ხარისხი. (კიპლინგი ავტორია „ჯუნგლისა“ და რიკ-ტიკი ტაქსა“.

როზერტ მონტესქიუ-ფრანკენსაკი. მენტონში გარდაიცვალა ფრანგის მწერალი როზერტ მონტესქიუ. მონტესქიუ ექსტრემალური ფორმალობის წარმომადგენელი იყო უახლეს ფრანგულ ლიტერატურაში.

ჯორჯ გალხვორტა. ინგლისის ეპიკურ ლიტერატურაში ყველაზე უფრო პოპულიარული მწერალი ყოფილა ჯორჯ გალხვორტა, რომელსაც თანამედროვე კრიტიკოსები სთვლიან ტეკერეს, დიკენსისა და ჯორჯ ელიოტის ლიტერატურულ მემკვიდრედ.

გონკურის პრემიის გარეშე. ხანგების მწერალმა რენე მარანმა მიიღო გონკურის სახელობის პრემია.

ნიცშე და შტრინდბერგი. „ლოციშე-ალგ. ცაბტუნგი“ იუწყება: ლუდვიგ მარკუზემ წაიკითხა მოხსენებათა სერია ბერლინში: ნიცშე და შტრინდბერგი. დაახასიათა ორი დიდი წინამორბედი თანამედროვე ახალი ეთიური კულტურისა. ნიცშე და შტრინდბერგი ორი სხვა და სხვა ტენდენციის ექსპონანტები. ნიცშე იდეოლოგი ექსტრემალური ინდივიდუალზმისა, შტრინდბერგი, თუმცა აგრეთვე ინდივიდუალისტი იყო მაგრამ იგი ქედს იხრის ყოველ შემცველი სიყვარულის წინაშე. მოსალოდნელია, ამბობდა. მომხსენებელი, რომ ამ ორ ექსტრემებს შორის ჩენი თანამედროვეობა იპოვნის ერთს სენტიმენტურ ხაზს.

გოეთე და ნაპოლეონი. ბერლინელ გოეთეს საზოგადოებაში დოქტორ შტრეზენმანმა წაიკითხა მოხსენებათა სერია: გოეთე და ნაპოლეონი. შტრეზენმანმა წარმოადგინა მთელი რიგი სრულიად ორიგინალურ მოსაზრებათა ნაპოლეონის გენიის და მის ისტორიულ მნიშვნელობის შესახებ.

შემდეგ იგი შეეხო იმ პოლიტიკურ ტენდენციებს, რომელთაც გაიტაცეს ინგლისისა და პრუსიის ოფიციალური ნაპოლეონის ისტორიკოსები. მომხსენებელი სცილობდა ამ მიკრობულ ისტორიკოსთა უმართებულო მსჯავრისაგან განეთავისუფლებია ნაპოლეონი. ხოლო გოეთე დაუკავშირა მან ნაპოლეონს სწორედ თვით გოეთეს ნაპოლეონის კულტში. გოეთე აფასებდა ნაპოლეონში არა მარტო დიდსა და დემონიური ბუნების ადამიანს არამედ დიდ მოაზროვნეს, მწერალს და კანონმდებელს, „სტიქიონთა დააკებელის“ შტრეზენმანის მოხსენებებს ღრმა ინტერესით უსმენდა გოეთეს საზოგადოების მრავალ-რიცხოვანი აუდიტორია.

ვოლდემარ ბონზელსი. გერმანელი ახალგაზდა მისტიკოსი მწერალი ვოლდემარ ბონზელსი კითხულობს ბერლინში მოხსენებათა სერიას: ქრისტე. ქრისტესთვის ქვეყანა გააობილიყო ორ პოლქუსად: სამყარო და ზეცის სასუფეველი. ძენი სინათლისა და ძენი სიბნელისა, წარმავლობა და წარუვალობა სააქიო—სული. საიქაო—სულობა. სულობა: მედიუმი, რომლითაც ადამიანი თავს აღიმაღლებს ვიწრო ინდივიდუალურიდან ზეადამიანურსამდის. სული, როგორც მიწა—დედობრივი პრინციპია. სულობა კი,—მამობრივი პრინციპი— იგია მკვდრეთით აღდგომის ძალის შინაშემცველი. ქრისტე მშვიდობიანობის მომტანი როდი იყო, არამედ მახვილის.

მახვილი იგი მოასწავებს არა ომიანობას კაცთა შორის, არამედ იგი სეიმზლოა საიქაოდან ვაყრისა.

მახვილი—გაყრა დედა-მიწისაგან, სააქოსაგან. ეს გათიშვა უკანასკნელი ქვა-კუთხედია ქრისტიანობისა. ხოლო აღრევაა საქმე სატანასი. აღრევაშია სული ბოროტისა. სატანა რევეს. ვინც სიყვარულის მატარებელია, იგია რჩეულია ამ ქვეყნად. რჩეული სიყვარულით გამორჩეულებს ეწოდებათ. მკვდრებით აღდგომა სვიმბოლო როდია, არამედ პირწმინდა სულობადქმნა. მხოლოდ ქრისტეს ნათელმა გამოაჩინა გერმანთა რასის შემოქმედებითი სიძლიერე. ჰეგელს ქრისტემ მიანიჭა მისტიური ნათელხილვის ნიჭი და უნარი. აგრეთვე კანტს, შელლინგს, ფიხტეს, ნოვალისს, ჰოლდერლინს თუ შილლერს. (დ. ა. ც.).

ჰესილ გერმანი

ხაზართა ხასძლო

(ისტორიული რომანი)

4.

დასთახმდნენ ბქენი; გარკვეულ ჰაზრს დაადგნენ იგინი. მცირე საუბარი გამოიწვია კიდევ იმან, რომ ზოგნი მაინც მოითხოვდნენ, იოანე მაშინვე კუროთხეულიყო მეფედ. ვერ გაიმარჯვა ამ ჰაზრმა; ძნელი იყო იმ გარემოებებში საქართველოს წარმომადგენელნი უკლებლივ შეეყარნათ, რომ ჩვეულებრივსამებრი ყველა თემს და ყოველ კუთხიდან მიეღო მონაწილეობა ამ ზეიმში, მით მთელი ხალხის ნებისყოფა დაჰმჩნეოდა იმ დიდებულ მოქმედებას.

„ხალხის მოწვევა და სათანადო დიდებით გარდახდა დღესასწაულისა რომ შეუძლებელია ეხლა, ძლიერ საფრთხილოც არაა ამ ნაბიჯის წადგმა. ბიზანტია არ დაადასტურებს მეთქი ამ დასკვნას: იგი ცდილობს, საქართველოს ტახტზედ აიყვანოს ვინმე თავისიანი.

„აღარ გვენდობა ბიზანტია: ცხად იქმნა მისთვის ჩვენი სურვილი ხალიფთან შეთანხმებისა, ეს არაბთათვისაც და ჩვენთვისაც ხელსაყრელი ჰაზრი, შეუფერებლად ჩაშლილი ასთმისაგან.

„თითონ საქართველოშიც ბევრი ჰყავთ ელინთ თანამოაზრე და თანამგრძობი; ისინი ისარგებლებენ ან ძნელი დროთი და აღრევას შეიტანენ ერში.

„კარგი! და მით უფრო სწრაფად უნდა მოხდეს ბატონი იოანეს გამგზავრება, თორემ შესაძლოა ბიზანტიელებმა ეხლავე გამოიყვანონ მეფის მეტოქეთ ვინმე სხვა, ამბოხება შემოიტანონ დასაელეთიდან.

დაასკვნეს, დაუყოვნებლივ გამომგზავრებულნიყვნენ იოანე, ქვრივი დედოფალი და მისი ქალები. დურანდუხტ და მარიამი; ხოლო ბატონიშვილი ჯუანშერ და მისი დები მირანდუხტ და შუშანი დარჩენილიყვნენ აღმოსავლეთ საქართველოშივე.

„ბოროტს ბოროტი მოსდევს მუხთალ წუთისოფელში და ეს მაფიქრებს სად უნდა დაივანოს ჯუანშერმა? ისეთი ადგილი უნდა ამოვიჩიოთ, ვერ მისწვდეს მას ვერსაით მხრივ სამტროდ მოწვედილი ჰოროლი, ბრძანა დედოფალმა.

ბევრი მსჯელობის შემდეგ შეთანხმდნენ ბატონიშვილები დაებინავებინათ კახეთის ხეობაში, ლაკვასტის ციხეში. აქედან უნდა ემოქმედათ მათ აღმოსავლეთ საქართველოს შესაკრებლად და მტრის საწინააღმდეგოდ დასარაზმად.

დაიშალა საბჭო. დედოფალმა ვახშმად იწვია თავის მჭიდრო მახლობელნი და მთლად მი-სანდონი. ვახშამი მხოლოდ საბაბი იყო, ნამდვილ კი ძნელ საგანზედ ჰსურდათ მოლაპარაკება. სახელმწიფო საქმეზედ დაფარულზედ, მამა-პაპათაგან საიდუმლოდ გადმოცემულზედ.

ამ გაქვივრების ჟამს დიდი უნდოდა საშეფო საგვარეულოს სახელმწიფო საქმეების კეთილად მოსაწყობად, დიდი ხაზინა; სალაროში კი განცხადებით არ იყო შესაფერი სიმდიდრე, თითქმის დაცალიერებული იყო იგი ოქრო-ვერცხლიდან. მაგრამ სასანიანთ ფარულადა ჰქონდათ სიმდიდრე აუარებელი, ზინეთი ფას დაუღები და ამაზედ იყო საუბარი ამ საიდუმლო კრებაზედ.

„იგი სიმდიდრე გეყოფათ ხარჯად, ფარულად მოეწყობა მით მართვა-გამგეობის საქმეც, ლაშქრის შეიარაღებაც; შეიძლება კიდევ დაიჭიროთ მშველელი ლაშქარი.

„ეყოფა! დიდი ხაზინა არის გადაზიდული დასავლეთისკენ მურვან ყრუმს შემოსევის დროს; ფასდაუღებ ვეირგვინებისა და სამეფო სამკაულების გარდა ოქრო ვერცხლია გადატანილი იმდენი, რომ ძლივსა ზიდავდა სატვირთავი ხუთასი და მკვირცხლი ორიათასი. ეს სიმდიდრე არის დაფლული ქუთაისს და ციხე გოჯს, სიქვა ხაზინადარმა თვედორე მარუშიძემ.

„და ეტრატხედ არის ყოველივე დაწვრილებით აღნუსხული. აგრეთვე დაქვემდებარებებით არის ნაჩვენები და გამოზომილი ის ადგილები, სადაც დაფლულია იგი სიმდიდრე. ჩემს ტაგრუცში ინახება იგი ეტრატი, ბრძანა დედოფალმა.

„თუ იგი საკმარისი არ შეიქმნება, მაშინ აქედან გამოვიგზავნით: ამოვიდებთ იმ განს, რომელიც დაფლულია უჯარმოს, შორის ორთა მათ კოშკთა უმცველოთა.

„ფული და ზინეთი არ შემოგვაკლდება: ტონთიოს სანახებშიც ხომ გვაქვს დაფლული უთვალავი განძი ქართლსა და ჯავახეთისა, აგრეთვე აურიცხავი ხაზინა ირაკლი კეისრისა, რომელი დაფლა მან, ოდეს გაემართა ბრძოლად სპარსთა წინააღმდეგ. თუ გაქირდა, ყველა ამას მოვიხმარებთ: სიმდიდრე ხალხის ხსნისათვის და არა ერის წარწყმედა სიმდიდრისათვის.

„ოღონდაც! და თუ განრისხდა უფალი და ვიძლიენით, ვაკურთხებ მეფეს მოიხმაროს ხალხის ხსნისათვის თვით საგანძურნი ყოველნი საქართველოს ეკლესიისანი, რომელნი დაფლულია აჩრდილისა დიდისა სიონისა მცხეთისა: თუ წარწყმდეს ერი, არღა იყოს ეკლესიაც ხილული, ბრძანა კათალიკოზმა.

„გმადლობ, ღირსო მამაო სულიერო! ვხედავ, ერთგულებასა შენსა არა აქვს სამზღვარი; გარნა არ გაგგწირავს სახიერი იქამდისინ, რომ ხელი შევასოთ სიწმინდეთა ეკლესიისათა, მიუფო იოანემ.

მართალია ახალ მეფეს ჰქონდა საგანძური დასავლეთ საქართველოში საიდუმლოდ შენახული და. ეხლა მის ხელში იყო იგი დაფარული სიმდიდრე, მაგრამ ის ქონება შორს იყო; მანამდის იქ მიაღწევდა და ისარგებლებდა დაცული განძით, საჭირო იყო მისთვის საკმარი ოქრო თუ ვერცხლი. თითონა ჯუანშერსაც უნდა ჰქონოდა საჭირო ოქრო და სამკაულნი. დაასვენეს, იქვე სიონში დაფლულ განძისთვის შეეხოთ ხელი.

„აქაც იმდენი ხაზინაა დაფლული, რომ ჯერ საკმარისი იქნება მისი ნაწილიც, ბრძანა დედოფალმა.

და გახსნა ეტრატი, სადაც აღენიშნათ რომელ ადგილას იყო ეს განძი დაკრძალული, როგორ უნდა ეპოვნათ იგი.

5

სამძიმო იყო ოჯახის გაყრა, გამოთხოვება, ძალიან ძნელი. დამდაბლებულ დაკნინებული სამეფო სახლი ორად იყოფოდა. სხვა და სხვა გზით წამდინარე ცხოვრება, საშიშ სავალით სახიფათოთ. დედოფალს გული სწყდებოდა, რომ თვის სამს შვილს ცალკე სტოვებდა, გალღებულ მტრის ბუნავის ახლო; მარადის მებრძოლ მთიელთ მახლობლადაც, რომელთა შეეძლოთ ამ სისუსტის დროს თავისუფლად ეგრძნოთ თავი და სამტროდ დარაზმულიყვნენ მათივე მწე საქართველოს წინააღმდეგ, შეეძლოთ მეგობრობა შეეცვალათ მეკობრობად ჩრდილოეთის კეისრის შთაგონებით მძლეოთა მძლე ხაზართა კახანისა, რომელი შეურაცხყოფილად სთვლიდა თავს ქართველთაგან, მათ სამეფო გვარეულობისაგან.

ქართველთა კახანის სისხლი ემართათ, თვით მისი გულიდან ნაკადად გადმონადენი სისხლი წითელი: დაეკონათ მათ მისთვის გრძნობათა იგი შესაკრებელი, ლახვარი ეგმირნათ შხამში სრთობილი, ტკბილ გესლში უკურნებულში. სევდა ნაპარბ განსაცდელთა აჩრდილნი დასტრიალებდნენ არჩილის ცოლ-შვილს დაღონებულს, მეტადრე მის უნტროს ქალს შუშან მშვენიერს. ქალწულის ბნელი თვალები, უფსკრულის განუკვრეტლობის მსახველნი ტბანი მელნისა, უფრო ფართოდ გაშლილიყვნენ ეხლა და ამრავლებდნენ საიდუმლო აჩრდილებს გარესკნე-

ლისა ზვის ჭსაზღვრო სიღრმეში. იქნება მის თვალებს უფრო აუფსკრულებდა ის, რომ მისი სევდა გამოუთქმელადა რჩებოდა: ქალი სდუმდა მძიმე დუმილით; იქნება ისიც მეტად აბნელებდა მის უკუნ თვალებს, რომ თითონ იყო მიზეზი ჩრდილოეთის დღის განძინებისა, მისი ცეცხლებრივ ალტყინებისა, მიზეზი უნებლიეთი და მით უფრო ძლიერი, უნებლებელი. დედის თვალები ჰხედავდნენ ქალწულის სევდას. უშუქარს, ხშირად შესდგებოდნენ მის ხედვის ისარნი მის უმრწემესზედ, გარნა ვერ ეტყოდა ქალს სასაღბუნებელს, ვერრით უშუშავდა იგი წყლულებს შუშანს სევდიანს: ძლიერ პირადი იყო ქალწულის განცდა, ნაზი, სათუთი და შეამძიმებდა მას ყოველი სიტყვა, ბგერაც ყოველი; თვალი უცხოის, თუნდაც დედისა, ჩაქკნობდა მას, მთლადც ჩასთუთქავდა. ეჰ, გრძნობათა აყოლის დრო არ იყო მეფის სახლობისათვის დაჩაგრულისა.

მოქმედი ხელი დაუშრომელი, ნება უტეხი, სელა შეურყევი!
ის განძი, რომლითაც ხელი უნდა მოენაცვლებინა სამოქმედო გზაზედ დამდგარ მეფის ოჯახს, მარანში იყო დაფლული, ღრმად დამარხული. მარჯვნივ კუთხეში ქვევრი იდგა ჩაკირული. ქური ჩაკირული სჩანდა, ნამდვილ კი უბრალოდ იყო ჩამაგრებული, აღვილად ამოიღებოდა იგი ბუდიდან. ამოიღებდი, მიწას ამოსთხრიდი და ამოჩნდებოდა სიპი, რომელზედაც გვირგინი იყო ამოკვეთილი. იგი ჰფარავდა მღვიმეში ჩასავალს, სადაც დაცული იყო სამეფო განძი. ესე ეწერა ერთერთ ეტრატში, რომელიც დედოფალმა ამოიღო ტაგრუციდან. მხოლოდ ერთი სკიერი ამოიტანეს. დამარჩენი ისევ დახშეს და დაკრძალეს. ახადეს ყუთი, გახსნეს მეშის პარკები. აღმოჩნდა ოქრო, ვერცხლი, თვალნი პატრიოსანნი, სამკაული სხვა და სხვა გვარი. ეტრატში ანუხსული იყო ყოველი წვრილიც შენახულის სიმდიდრისა. გაჰყვეს. ჩაიბარა იოანემ. ჩააბარეს ჯუანშერს. „შვილო შუშანი! აბა ეს ბეჭედი გაიკეთე ხელზე; ნახე გამოგადგება თუ არა, უთხრა დედოფალმა თავის ქალს.

და მიაწოდა ლალის ბეჭედი. მდიდარი თვალი იჯდა, ჯავარსრული, გუმბათიანი. ისე მოადგა ქალს სამკაული, თითქო განზრახ მისთვის ეყალიბებინათ. გაუსინჯა დედამ შუშანს ბიჭედი, დაუკოცნა შუშა თითები. შეიშრო ცრემლი თვის ხელმანდილით. „დადგა ჟამი, გითხრა, შვილო მაგ ბეჭდის საიდუმლო. მხოლოდ უკანასკნელ წუთს მიჰმართავ მაგ ბეჭდის ძალას, როს გაჰირდება, აღარ გექმნება სხვა ხსნა, სხვა ფონი. საფიცარი უნდა დასდო! გადმოიღო პაწაწინა ოთხთავი და იმ სახარებაზედ ჩამოართვა ქალს ფიცი, რომ იგი არ გასტეხდა დედის ანდერძს და მიჰმართავდა ბეჭედს მხოლოდ განწირულების ჟამს. მოატრიალა დედოფალმა ბეჭედის თვალი, ამოიღო იგი ბუდიდან. თვალ ქვეშ ფიალა რამ ადგილი აღმოჩნდა და შიგ მინაქარი მწვანედ ყინული.

შემდეგი იქნება:

რ ე დ ა კ ტ ო რ ი:
სარედაქცია კოლეგია
გ ა მ ო მ ც ე მ ე ლ ი:
სრულ. საქარტ. მწერალთა კავშირი.

